

Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (četvrto vijeće)

18. studenoga 2015.*

„Arbitražna klauzula – Šesti i sedmi okvirni program za istraživanja, tehnološki razvoj i demonstracijske aktivnosti – Prijevremeni raskid ugovora – Legitimna očekivanja – Proporcionalnost – Dobra vjera – Izvanugovorna odgovornost – Preinaka tužbe – Istodobno postojanje zahtjevâ za naknadu ugovorne i izvanugovorne štete – Sustav ranog upozoravanja (SRU) – Dovoljno ozbiljna povreda pravnog pravila kojim se dodjeljuju prava pojedincima – Uzročna veza“

U predmetu T-106/13,

d.d. Synergy Hellas Anonymi Emporiki Etaireia Parochis Ypiresion Pliroforikis, sa sjedištem u Ateni (Grčka), koji zastupaju M. Angelopoulos i K. Damis, odvjetnici,

tužitelj,

protiv

Europske komisije, koju zastupaju R. Lyal i A. Sauka, u svojstvu agenata, uz asistenciju L. Athanassioua i G. Gerapetritisa, odvjetnika,

tuženika,

povodom zahtjeva za naknadu ugovorne i izvanugovorne štete postavljenih u okviru izvršenja više ugovora koje je Komisija sklopila s tužiteljem na temelju šestog i sedmog okvirnog programa za istraživanja, tehnološki razvoj i demonstracijske aktivnosti kojim se pridonosi stvaranju Europskog istraživačkog prostora i inovaciji,

OPĆI SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: M. Prek, predsjednik, I. Labucka i V. Kreuschitz (izvjestitelj), suci,

tajnik: S. Spyropoulos, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 29. travnja 2015.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: grčki

Presudu¹ [omissis]

Pravo

I *Zahtjev za naknadu ugovorne štete* [omissis]

B *Dopuštenost* [omissis]

2. Dopuštenost argumenata koji se odnose na projekt različit od projekta ARTreat

- 44 Komisija smatra da se tužitelj ne može valjano pozvati na argumente koji se odnose na projekt različit od projekta ARTreat, koji je predmet ovog postupka. Usto, smatra da su navodi koji se odnose na projekt J-WeB već bili izneseni u okviru tužbe ponesene u predmetu T-365/12, u kojem je tužitelj povukao tužbu (rješenje Synergy Hellas/Komisija, t. 22. *supra*, EU:T:2012:461). Smatra da bi dopuštanje strankama da ponovno podnesu zahtjeve i ponovno iznesu navode od kojih su odustale bilo protivno dobrom sudovanju i načelu ekonomičnosti postupka. Tužitelj je tako izgubio svaki legitimni interes za isticanje prigovora protiv zaključaka revizije provedene u okviru ugovora J-WeB. Tužitelj osporava nedopuštenost tih argumenata.
- 45 S obzirom na te argumente, valja podsjetiti da je Komisija raskinula ugovor ARTreat sklopljen s tužiteljem primjenom njegova članka II.38. stavka 1. točke (c) zbog nepravilnosti koje je tužitelj počinio prilikom izvršenja ugovora J-WeB. Budući da je neprimjereno izvršenje ugovora J-WeB uzrok raskida ugovora ARTreat, tužitelj mora moći osporavati navedeno izvršenje tužbom zbog ugovorne odgovornosti protiv navedene odluke o raskidu. Stoga Komisija pogrešno navodi da se tužitelj ne može pozvati na argumente vezane uz projekt J-WeB u okviru tužbe zbog ugovorne odgovornosti koja se temelji na ugovoru ARTreat.
- 46 Tužiteljevo povlačenje tužbe u predmetu T-365/12, Synergy Hellas/Komisija (vidjeti točku 22. *supra*), koji se odnosio na ugovor J-WeB, ne utječe na njegovo pravo u okviru ovog očitovanja koje se odnosi na Komisijinu ugovornu odgovornost zbog raskida ugovora ARTreat da se pozove na nepravilnosti vezane uz izvršenje ugovora J-WeB.
- 47 Naime, u slučaju povlačenja tužbe, Opći sud ne donosi odluku ni o dopuštenosti ni o meritumu, već utvrđuje tužiteljevu volju da ne nastavi sa sudskim postupkom. Rješenje o povlačenju tužbe nema snagu pravomoćnosti. Tako je već bilo presuđeno da, kada tužitelj u tijeku postupka povuče tužbu, spor koji je bio posljedica te tužbe prestaje postojati i stoga situacija litispendencije s drugom tužbom nestaje. Sud je pojasnio da interes da se izbjegne to da se pojedinci koriste tom mogućnošću na način koji je protivan načelu ekonomičnosti postupka ne zahtijeva da se održi situacija litispendencije i u odnosu na tužbu koju je tužitelj povukao, s obzirom na to da je taj interes dovoljno zaštićen nalaganjem tužitelju da nadoknadi troškove postupka (vidjeti u tom smislu presudu od 9. lipnja 2011., Comitato „Venezia vuole vivere“ i dr./Komisija, C-71/09 P, C-73/09 P i C-76/09 P, Zb., EU:C:2011:368, t. 32.).

3. Dopuštenost drugog dijela prvog tužbenog zahtjeva

- 48 Komisija smatra da tužbeni zahtjev koji se odnosi na isplatu iznosa od 343.828,88 eura treba odbaciti kao nedopušten jer je revizija projekta ARTreat još u tijeku. Komisija navodi da nadležni revizori ispituju očitovanja, nove prijave troškova i opsežnu dodatnu dokumentaciju koje je tužitelj podnio

1 — Navedene su samo one točke presude za koje Opći sud smatra da ih je korisno objaviti.

nakon što mu je dostavljeno privremeno izvješće o reviziji za projekt ARTreat. Komisija iz toga zaključuje da je na dan podnošenja ove tužbe njezina neisplata zahtijevanog iznosa od 343.828,88 eura neizvjesna i hipotetska (vidjeti u tom smislu rješenje od 9. rujna 2013., Planet/Komisija, T-489/12, EU:T:2013:496, t. 38. i 42.). Međutim, tužitelj se ne može pozivati na buduće i neizvjesne situacije kako bi opravdao postojeći i konkretan interes za rješavanje spora. Usto, tako bi se od Općeg suda zahtijevalo da odluči o nepostojećem pitanju, odnosno o nepostojećem aktu. Tužitelj osporava tu ocjenu i smatra da mu je iznos od 343.828,88 trebalo isplatiti.

- 49 U tom pogledu valja podsjetiti da svaka osoba koja podnosi tužbu mora imati postojeći i konkretan pravni interes (presuda od 30. rujna 2009., Lior/Komisija i Komisija/Lior, T-192/01 i T-245/04, EU:T:2009:365, t. 247.) i da se taj legitimni interes mora shvatiti kao korist koju tužba svojim ishodom može donijeti tužitelju (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2009., GlaxoSmithKline Services i dr./Komisija i dr., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, Zb., EU:C:2009:610, t. 23. i navedenu sudsku praksu).
- 50 U ovom slučaju cilj je predmetnog tužbenog zahtjeva nalaganje Komisiji isplate na ime izvršenja ugovora ARTreat. Naime, tužitelj od Općeg suda zahtijeva da Komisiji naloži da mu isplati iznos od 343.828,88 eura na ime isplate koju je bila dužna izvršiti u okviru projekta ARTreat, zajedno s kamatama.
- 51 Činjenica da je Komisijina ocjena o tome jesu li troškovi koje je tužitelj zahtijevao prihvatljivi i je li stoga dužna isplatiti iznos od 343.828,88 eura u tijeku ne omogućuje utvrđenje da ne postoji tužiteljev postojeći i konkretan pravni interes u smislu gore navedene sudske prakse. Naime, već je prilikom podnošenja tužbe očito da bi tužitelj imao koristi od toga da uspije sa svojom tužbom. Stoga tužitelj ima postojeći i konkretan interes da Opći sud Komisiji naloži plaćanje iznosa od 343.828,88 eura uvećanog za kamate na ime izvršenja ugovora ARTreat.
- 52 Usto, Komisija se ne može pozvati na to da ne postoji tužiteljev pravni interes jer je u trenutku podnošenja tužbe njezina neisplata tužitelju iznosa od 343.828,88 eura bila neizvjesna ili hipotetska. Naime, u trenutku podnošenja tužbe bilo je izvjesno da Komisija nije isplatila predmetni iznos.
- 53 Pitanja je li Komisija bila dužna isplatiti predmetni iznos prije podnošenja tužbe, je li mogla suspendirati njegovu isplatu zbog toga što je revizija bila u tijeku i je li Opći sud trebao prekinuti sudski postupak do dovršetka Komisijine revizije ili je, nasuprot tomu, trebao izravno odlučiti o prihvatljivosti troškova odnose se na ocjenu elemenata vezanih uz meritum tužbe, a ne njezinu dopuštenost. Tako je u kontekstu tužbe ponesene na temelju arbitražne klauzule već bilo presuđeno da postojanje tražbine koja je sigurna, točno određena i ovršna, prema pravu primjenjivom na spor, predstavlja uvjet osnovanosti zahtjeva za plaćanje koji je podnio nositelj navedene tražbine (vidjeti u tom smislu presudu od 16. srpnja 2014., Isotis/Komisija, T-59/11, Zb., EU:T:2014:679, t. 280.).
- 54 Dopuštenost tužiteljeva zahtjeva da se Komisiji naloži plaćanje novčanog iznosa nije dovedena u pitanje rješenjem Planet/Komisija (t. 48. *supra*, EU:T:2013:496), na koje se Komisija pozvala. Naime, za razliku od ovog slučaja, u kojem tužitelj tužbom od Komisije zahtijeva izvršenje činidbe, tužbom koju je podnio Općem sudu u predmetu Planet tužitelj je zahtijevao da sud Unije utvrdi da mu je dopušteno zadržati iznose koje je Komisija već isplatila na temelju odnosnih ugovora (vidjeti presudu od 26. veljače 2015., Planet/Komisija, C-564/13 P, EU:C:2015:124, t. 18.).
- 55 Međutim, kako je to navela nezavisna odvjetnica Kokott u mišljenju u predmetu Planet/Komisija (C-564/13 P, Zb., EU:C:2014:2352), iako se, kada je riječ o kondemnatornim tužbama, kojima se traži ispunjenje konkretnih zahtjeva, pravni interes može u pravilu bez daljnjeg izvesti iz konteksta tužbenog zahtjeva, interes tužitelja za zaštitom kod apstraktnog sudskog utvrđenja u odnosu na postojanje ili nepostojanje pravnog odnosa, odnosno postojanje ili nepostojanje određenog prava, zahtijeva u pravilu posebno obrazloženje. Naime, sudovi Unije nemaju zadaću sastavljati apstraktna pravna mišljenja (gore navedeno mišljenje nezavisne odvjetnice Kokott u predmetu Planet/Komisija, EU:C:2014:2352, t. 41.).

56 Stoga prigovor nedopuštenosti koji je u tom pogledu istaknula Komisija valja odbiti.

C Meritum

1. Prethodna razmatranja

57 Članak II.38. stavak 1. priloga II. ugovoru ARTreat određuje da:

„[...] Komisija može raskinuti sporazum o bespovratnim sredstvima ili okončati sudjelovanje korisnika u sljedećim slučajevima: [...]

(c) kada je korisnik namjerno ili nepažnjom počinio nepravilnost u izvršenju bilo kojeg sporazuma o bespovratnim sredstvima sklopljenog s Komisijom.“

58 Pojam nepravilnosti definiran je u članku II.1. stavku 10. priloga II. ugovoru ARTreat kao „svako kršenje odredbe prava Zajednice ili svaka povreda ugovorne obveze počinjena radnjom ili propustom ugovaratelja koja ima ili bi mogla imati za posljedicu da neopravdanim izdacima nanese štetu općem proračunu Europskih zajednica ili proračunima kojima one upravljaju“.

59 Komisija je raskinula ugovor koji je sklopila s tužiteljem za projekt ARTreat primjenom gore navedenog članka II.38. jer je financijska revizija ugovora J-WeB koju je u njezino ime provelo društvo Kypris & Associates pokazala da je velik dio troškova koje je tužitelj prijavio bio neprihvatljiv (vidjeti konačno izvješće o reviziji ugovora J-WeB).

60 Tužitelj smatra da je taj raskid nezakonit jer je Komisija pogrešno smatrala da su njegovi troškovi za projekt J-WeB neprihvatljivi. Svoj zahtjev za naknadu ugovorne štete temelji na navodu da navedeni raskid povređuje, s jedne strane, načelo zaštite legitimnih očekivanja i, s druge strane, načelo proporcionalnosti (vidjeti gornju točku 42.). Tužitelj smatra da mu je nezakonit raskid ugovora ARTreat prouzrokovao štetu koja doseže 343.828,88 eura. Od tog iznosa 94.112,93 eura treba isplatiti na ime izgubljene zarade za razdoblje između datuma raskida ugovora ARTreat i okončanja projekta ARTreat, a 249.715,95 eura na ime troškova nastalih prije raskida ugovora ARTreat.

2. Povreda načela zaštite legitimnih očekivanja

61 U prilog svojem tužbenom razlogu u skladu s kojim raskid ugovora ARTreat povređuje načelo zaštite legitimnih očekivanja tužitelj, kao prvo, osporava pouzdanost konačnog izvješća o reviziji u vezi s projektom J-WeB. Naime, izvješća o reviziji društva Ernst & Young u vezi s projektom Metabo i izvješća društva BDO u vezi s projektom J-WeB potvrđuju pouzdanost tužiteljeva sustava bilježenja utrošenog vremena i prihvatljivost njegovih troškova. Kao drugo, tužitelj smatra da Opći sud, kako bi mogao odlučiti o potrebi da zaštiti njegova legitimna očekivanja, mora uzeti u obzir činjenicu da odbijanje njegovih prijavi troškova šesnaest mjeseci nakon revizije ugovora Metabo, koju je provelo društvo Ernst & Young, prekoračuje razuman rok. Kao treće, tužitelj smatra da je, kao što su to pokazali zapisnik sa sastanka 22. kolovoza 2012. i poruka elektroničke pošte od 24. rujna 2012., s Komisijom postigao sporazum o neraskidanju ugovora ARTreat. Komisija je, međutim, nezakonito odustala od tog sporazuma uzrokujući mu tako znatnu materijalnu i nematerijalnu štetu.

62 Komisija osporava tužiteljeve argumente. Najprije, uzimajući u obzir njezin očit ugovorni odnos s tužiteljem, Komisija smatra da joj tužitelj ne može prigovoriti povredu načela zaštite legitimnih očekivanja koje je dužna poštovati kao upravno tijelo u odnosima sa svojim građanima. Usto, smatra da tužitelj nije istaknuo nijedan tužbeni razlog koji se odnosi na iskazivanje zaštite legitimnih očekivanja u ugovornom pravu. Nadalje, prigovori koji se temelje na povredi načela dobre vjere i na

zloporabi prava nedopušteni su jer su prvi put izneseni u stadiju replike i jer su suviše nejasni. Naposljetku i u svakom slučaju, Komisija smatra da ona kod tužitelja nije pobudila nikakvo legitimno očekivanje i da nije povrijedila razuman rok.

- 63 S obzirom na te argumente, valja podsjetiti da je Ugovor o FEU-u uspostavio autonoman sustav pravnih sredstava. Članak 272. UFEU-a propisuje da je Sud nadležan donositi presude na temelju svake arbitražne klauzule sadržane u ugovoru sklopljenom od strane Unije ili u njezino ime, bez obzira na to radi li se o javnopravnom ili privatnopravnom ugovoru.
- 64 Tužitelj je podnio zahtjev za naknadu ugovorne štete na temelju arbitražne klauzule sadržane u članku 9. ugovora ARTreat, koji predviđa da je Opći sud jedini nadležan odlučivati u prvom stupnju o svim sporovima između Komisije i korisnika kada je riječ o tumačenju, primjeni i valjanosti navedenog ugovora o bespovratnim sredstvima (vidjeti gornju točku 38.).
- 65 U kontekstu tog zahtjeva za naknadu ugovorne štete, tužitelj je istaknuo, zbog razloga navedenih u gornjoj točki 61., povredu načela zaštite legitimnih očekivanja. Tužitelj pojašnjava da se legitimna očekivanja na koja se poziva „ispituju s točke gledišta građanina“ i da ona „zahtijevaju zaštitu povjerenja potonjeg u kontinuirano i pouzdano djelovanje države, na koje se on može osloniti za poduzimanje određenih radnji i utemeljenje određenih očekivanja“. Usto, tužitelj smatra da to načelo predstavlja „ograničenje prava povlačenja nezakonitih upravnih akata“.
- 66 U tom pogledu valja smatrati da načelo zaštite legitimnih očekivanja, kako se na njega poziva tužitelj, uređuje odnos podređenosti građana administraciji i podsjetiti da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, pravo pozivanja na zaštitu legitimnih očekivanja protiv administracije Unije pripada svakom pojedincu koji se nalazi u situaciji iz koje proizlazi da je navedena administracija, dajući mu precizna jamstva, kod njega stvorila utemeljena nadanja. Precizne, bezuvjetne i usuglašene obavijesti koje dolaze iz ovlaštenih i pouzdanih izvora predstavljaju takva jamstva, kakav god bio oblik u kojem su priopćena. Suprotno tomu, nitko se ne može pozvati na povredu tog načela ako ne postoje precizna jamstva koja je dala administracija (vidjeti presudu od 19. ožujka 2003., *Innova Privat-Akademie/Komisija*, T-273/01, Zb., EU:T:2003:78, t. 26. i navedenu sudsku praksu). Stoga je to načelo obuhvaćeno nadzorom zakonitosti koji primjenom članka 263. UFEU-a Opći sud može provoditi nad aktima koje su donijele institucije.
- 67 Međutim, u predmetnom je slučaju pred Općim sudom pokrenut postupak zbog njegovog svojstva suda koji je nadležan odlučivati o ugovoru. Doista, iako je na temelju članka 9. ugovora ARTreat (vidjeti gornju točku 39.), taj ugovor uređen osobito pravom Unije, ta okolnost ne omogućuje da se izmjeni nadležnost Općeg suda kako je definirana pravnim sredstvom koje je tužitelj odabrao. Stoga tužitelj u svojem zahtjevu za naknadu ugovorne štete Komisiji može prigovarati samo zbog povreda prava koje se primjenjuju na ugovor, to jest zbog povrede ugovornih odredaba, financijske uredbe ili načelâ ugovornog prava Unije i, podredno, načelâ belgijskog ugovornog prava (vidjeti, u tom smislu, presudu od 3. lipnja 2009., *Komisija/Burie Onderzoek en Advies*, T-179/06, EU:T:2009:171, t. 118.).
- 68 Stoga, u okviru zahtjeva za naknadu ugovorne štete koji je postavio tužitelj, Opći sud mora proglasiti nedopuštenim prigovor koji se temelji na Komisijinoj povredi načela zaštite legitimnih očekivanja, kako je definirano u gornjoj točki 66., tijekom njezina izvršenja ugovora ARTreat.
- 69 Međutim, tužitelj u replici pojašnjava da njegov prigovor koji se temelji na povredi načela zaštite legitimnih očekivanja treba razmotriti u okviru izvršenja ugovora u dobroj vjeri i zabrane primjene nepoštenih ugovornih odredbi.
- 70 Suprotno onomu što navodi Komisija u svojim odgovorima na pisana pitanja Općeg suda, taj navod nije nedopušten zbog nepravodobnosti ili nepreciznosti. Naime, tužbeni razlog ili argument koji predstavlja proširenje ranije navedenog tužbenog razloga, izravno ili neizravno, u aktu kojim se pokreće postupak i koji je usko vezan uz taj tužbeni razlog treba proglasiti dopuštenim (vidjeti

presudu od 14. ožujka 2007., Aluminium Silicon Mill Products/Vijeće, T-107/04, Zb., EU:T:2007:85, t. 60. i navedenu sudsku praksu). Međutim, u predmetnom slučaju tužitelj se u svojoj tužbi pozvao na primjenu članka 1134. belgijskog Građanskog zakonika, koji se na ugovor ARTreat primjenjuje na temelju njegova članka 9. Taj članak belgijskog Građanskog zakonika utvrđuje obvezu ugovornih strana da ga izvrše u dobroj vjeri. Usto, u ugovornom pravu može se pozvati na određeni oblik legitimnog očekivanja ako on utječe na poštovanje obveze ugovornih strana da ga izvrše u dobroj vjeri.

- 71 Nadalje, Komisija se ne može pozivati na manjak preciznosti tužiteljeva prigovora, s obzirom na to da je u odgovoru na repliku navela da se korisnik financijske potpore Unije koji ne poštuje osnovni uvjet čijem ispunjenju podliježe dodjela potpore ne može pozvati na načelo zaštite legitimnih očekivanja kako bi osporavao Komisijino odbijanje da mu dodijeli prvotno ugovoreni iznos i da se tužitelj ne može pozvati na načelo zaštite legitimnih očekivanja ako nije poštovao financijske obveze kojima podliježe financijska potpora.
- 72 To da se ne može isključiti da se u ugovornom pravu može pozvati na određeni oblik legitimnog očekivanja ako on utječe na poštovanje obveze ugovornih strana da ga izvrše u dobroj vjeri proizlazi iz činjenice da to načelo izvršenja ugovora u dobroj vjeri sprečava izvršenja ugovora koja predstavljaju zlorabu prava.
- 73 Belgijski Cour de cassation tako je presudio da načelo utvrđeno u članku 1134. belgijskog Građanskog zakonika, na temelju kojeg ugovore treba izvršavati u dobroj vjeri, zabranjuje jednoj ugovornoj strani da zlorabi pravo koje joj je priznato ugovorom. Zloraba prava sastoji se u ostvarenju prava na način koji očito prelazi granice uobičajenog ostvarenja tog prava oprezne i pažljive osobe (Cass od 16. studenoga 2007., AR nr C.06.0349.F.1). Međutim, ne može se isključiti da činjenica da se nositelj određenog prava na njega pozove nakon što je kod druge strane stvorio legitimna očekivanja da se njime neće koristiti tako da postupi na način koji objektivno nije u skladu s uobičajenim korištenjem tim pravom predstavlja zlorabu prava.
- 74 Međutim, u predmetnom slučaju Komisija kod tužitelja nikako nije pobudila legitimna očekivanja da nakon rezultata revizije ugovora J-WeB koju je provelo društvo Kypris & Associates i kojom je otkriven velik broj neprihvatljivih troškova ona neće raskinuti ugovor ARTreat primjenom članka II.38. stavka 1. točke (c) priloga II. navedenom ugovoru.
- 75 Naime, budući da tužitelj smatra da je mogao imati legitimna očekivanja da će njegovi troškovi za projekt J-Web biti prihvatljivi jer je društvo Ernst & Young provelo sličnu reviziju u vezi s projektom Metabo i ocijenilo da su njegovi troškovi prihvatljivi, valja navesti da je izvješće o reviziji u vezi s projektom Metabo, na koje se tužitelj poziva, bilo samo nacrt izvješća o reviziji. Privremena narav tog izvješća prepreka je stvaranju ikakvih tužiteljevih legitimnih očekivanja.
- 76 Usto, tužitelj ne iznosi dovoljno precizno zbog čega smatra da se procjena troškova ugovora Metabo može primijeniti na troškove projekta J-WeB. Također ne navodi na temelju čega smatra da je to izvješće o reviziji u vezi s projektom Metabo Komisija prihvatila. Taj nacrt izvješća o reviziji upućuje na to da je navedeno izvješće pripremljeno na Komisijin zahtjev, ali da su u njemu iznesena stajališta nezavisnih revizora koja ne predstavljaju službeno Komisijino stajalište. Usto, Komisija je u odgovoru na repliku navela da taj nacrt izvješća nikada nije dovršen, s obzirom na to da nije bio prihvaćen, i da je trebao biti zamijenjen izvješćem o reviziji projekta ARTreat.
- 77 Ti zaključci nisu dovedeni u pitanje okolnošću koju je istaknuo tužitelj, u skladu s kojom je od dana kada je društvo Ernst & Young izradilo nacrt izvješća o reviziji u vezi s izvršenjem ugovora Metabo do dana odbijanja velikog broja troškova nakon revizije izvršenja ugovora J-WeB proteklo šesnaest mjeseci. Naime, rok koji je protekao između tih dviju procjena ne utječe na točnost ocjena sadržanih u predmetnim revizijama. Protek navedenog roka ne daje veću vjerodostojnost ocjeni sadržanoj u prvom izvješću o reviziji.

[omissis]

3. Povreda načela proporcionalnosti

a) Proporcionalnost raskida

- 87 Tužitelj u bitnome smatra da je raskid ugovora ARTreat nakon izvješća o reviziji ugovora J-Web neproporcionalan. U prilog tom prigovoru, kao prvo, navodi da se izvješćem o reviziji u vezi s projektom J-WeB pogrešno utvrđuju financijske nepravilnosti, kako to pokazuju izvješća o reviziji koju su provela društva BDO i Ernst & Young, te da je izvješće o reviziji u vezi s projektom J-WeB rezultat arbitrarne ocjene jer društvo Kypris & Associates nije bilo nepristrano. Kao drugo, tužitelj smatra da se predmetni raskid protivio onomu što je bio dogovorio s Komisijom na sastanku 22. kolovoza 2012. Kao treće, navodi povredu rokova predviđenih, s jedne strane, u točki 5.3. priloga odluci 2011/161, za preispitivanje žalbenog odbora raskida ugovora ARTreat, i, s druge strane, u članku II.22. priloga II. ugovoru ARTreat, za dostavu konačnog izvješća o reviziji. Kao četvrto, tužitelj smatra da je raskid ugovora ARTreat i Metabo nezakonit jer je do njega došlo kako prije isteka roka za podnošenje žalbe žalbenom odboru tako i prije odluke tog odbora. Komisija osporava te navode i smatra da je taj raskid bio proporcionalan.
- 88 S obzirom na te prigovore, valja podsjetiti da je načelo proporcionalnosti opće načelo prava Unije, utvrđeno u članku 5. stavku 4. UEU-a. To načelo zahtijeva da akti institucija Unije ne prelaze granice onoga što je prikladno i nužno za ostvarenje željenog cilja (vidjeti presudu od 13. rujna 2013., Makhlouf/Vijeće, T-383/11, Zb., EU:T:2013:431, t. 98. i navedenu sudsku praksu).
- 89 To načelo namijenjeno je uređenju svih načina djelovanja Unije, kako ugovornih tako i izvanugovornih (presuda od 25. svibnja 2004., Distilleria Palma/Komisija, T-154/01, Zb., EU:T:2004:154, t. 44.). Naime, u okviru izvršenja ugovornih obveza, poštovanje tog načela dio je općenitije obveze ugovornih strana da ga izvrše u dobroj vjeri. Na temelju belgijskog prava koje se primjenjuje na ugovor ARTreat (vidjeti gornju točku 39.), obveza da se ugovori izvrše u dobroj vjeri zabranjuje jednoj strani da ostvari pravo na način koji očito prelazi granice uobičajenog ostvarenja tog prava oprezne i pažljive osobe (vidjeti gornju točku 73.).
- 90 U predmetnom slučaju Komisija je primjenom članka II.38. stavka 1. točke (c) priloga II. ugovoru ARTreat nakon konačnog izvješća o reviziji ugovora J-WeB jednostrano raskinula tužiteljevo sudjelovanje u tom ugovoru. Komisija je smatrala da je konačno izvješće o reviziji u vezi s projektom J-WeB dokazalo da je tužitelj počinio nepravilnost u smislu članka II.1. priloga II. ugovoru ARTreat koja joj omogućuje da primjenom njegova članka II.38. stavka 1. točke (c) priloga II. jednostrano raskine navedeni ugovor.
- 91 Kako bi se ocijenilo je li Komisija članak II.38. stavak 1. točku (c) priloga II. ugovoru ARTreat primijenila proporcionalno, treba navesti da su u konačnom izvješću o reviziji u vezi s ugovorom koji je Komisija sklopila s tužiteljem za subvencioniranje projekta J-WeB revizori društva Kypris & Associates odbili sve prijavljene troškove osoblja smatrajući ih neprihvatljivima. Do tog su zaključka došli uzimajući u obzir sljedeća utvrđenja:
- nepouzdanost tužiteljeva sustava evidencije radnog vremena;
  - nepostojanje dovoljnih i prikladnih dokaza koji omogućuju da se potvrdi broj sati i sudjelovanje u izvršenju projekta osoblja koje je tužitelj prijavio, i
  - postojanje podugovora sklopljenog između tužitelja i trećeg društva koji je doveo do izdavanja računa u kojima se pozivalo na ugovor J-WeB, o kojem Komisija nije obaviještena niti ga je odobrila i zbog kojeg postoje sumnje o subjektu koji je uistinu izvršio projekt J-WeB.

92 Iz toga slijedi da tužiteljeva prijava tih troškova kako bi ih Komisija naknadila nije bila pouzdana i da je tužitelj povrijedio svoje ugovorne obveze da će prijaviti samo prihvatljive troškove. Te povrede predstavljaju nepravilnosti u smislu članka II.1. stavka 10. priloga II. ugovoru ARTreat. Naime, njihov učinak jest ili bi mogao biti nanošenje štete općem proračunu Unije. One, primjenom članka II.38. stavka 1. točke (c) priloga II. ugovoru ARTreat, opravdavaju raskid tog ugovora a da se taj raskid ne može smatrati neproporcionalnim ili takvim da predstavlja zlorabu prava. Tužitelj nije doveo u pitanje zakonitost uzroka za raskid predviđenih člankom II.38. stavkom 1. točkom (c) priloga II. ugovoru ARTreat. Usto, nepravilnosti utvrđene revizijom dovoljno su ozbiljne, tako da raskid ugovora ARTreat ne predstavlja jednostrano ostvarenje prava na raskid koje očito prelazi granice uobičajenog ostvarenja tog prava oprezne i pažljive osobe.

[omissis]

II *Zahtjev za izvanugovornu naknadu štete [omissis]*

C *Meritum [omissis]*

2. Povreda obveze povjerljivosti i povreda sporazuma spomenutog u zapisniku od 22. kolovoza 2012., neprihvatanje očitovanja na privremenu reviziju ugovora ARTreat i Metabo, nedonošenje konačnog izvješća o reviziji i povreda načela „dobre uprave“

141 Komisija smatra da se u predmetnom slučaju predmet tužiteljeva zahtjeva za naknadu izvanugovorne štete odnosi na ugovornu štetu. Iz toga zaključuje da će se tužiteljevi navodi u prilog njegovu zahtjevu za naknadu izvanugovorne štete trebati ocijeniti s obzirom na ugovorne odredbe.

142 U tom pogledu valja podsjetiti da Ugovor o FEU-u ustanovljuje cjelovit sustav pravnih sredstava. Svako je od tih pravnih sredstava autonomno, s posebnom ulogom u okviru sustava pravnih lijekova, i podliježe uvjetima korištenja koji su osmišljeni sukladno njegovu posebnom cilju (vidjeti u tom smislu presude od 23. ožujka 2004., Ombudsman/Lamberts, C-234/02 P, Zb., EU:C:2004:174, t. 59. i od 3. rujna 2008., Kadi i Al Barakaat International Foundation/Vijeće i Komisija, C-402/05 P i C-415/05 P, Zb., EU:C:2008:461, t. 281.).

143 Predmet je tužbe zbog izvanugovorne odgovornosti utvrđene u članku 268. UFEU-a zahtjev za naknadu štete nastale radnjom ili protupravnim postupanjem koje se može pripisati instituciji ili tijelu Unije (presuda Ombudsman/Lamberts, t. 142. *supra*, EU:C:2004:174, t. 59.). Kako je to navedeno u gornjoj točki 124., da bi se utvrdila izvanugovorna odgovornost Unije, moraju se kumulativno ispuniti uvjeti koji se odnose na nezakonitost postupanja institucije Unije, stvarnost štete i postojanje uzročne veze između postupanja navedene institucije i štete na koju se poziva.

144 Predmet je tužbe zbog ugovorne odgovornosti iz članka 272. UFEU-a zahtjev za naknadu štete nastale zbog ugovora sklopljenog od strane Unije ili u njezino ime. Nadležnost suda Unije i odgovornost ugovornih strana ovisi o opsegu ugovornih odredaba, a osobito odredaba o dodjeljivanju nadležnosti i određivanju prava primjenjivog na ugovor. Ta nadležnost odstupa od općih pravnih pravila i stoga je treba usko tumačiti (presude od 18. prosinca 1986., Komisija/Zoubek, 426/85, Zb., EU:C:1986:501, t. 11. i od 16. prosinca 2010., Komisija/Arci Nuova associazione comitato di Cagliari i Gessa, T-259/09, EU:T:2010:536, t. 39.). Stoga Opći sud može odlučivati samo o zahtjevima koji proizlaze iz ugovora koji sadržava arbitražnu klauzulu ili su izravno vezani uz obveze koje iz njega proizlaze (gore navedena presuda Komisija/Zoubek, EU:C:1986:501, t. 11.).

- 145 S obzirom na autonomiju gore navedenih pravnih sredstava i uvjeta za utvrđenje odgovornosti svojstvene svakoj od tih tužbi, Opći je sud dužan utvrditi je li predmet tužbe o kojoj odlučuje zahtjev za naknadu štete koji se objektivno temelji na ugovornim ili izvanugovornim pravima i obvezama (vidjeti analogijom presudu od 18. travnja 2013., Komisija/Systran i Systran Luxembourg, C-103/11 P, Zb., EU:C:2013:245, t. 66.).
- 146 Stoga je presuđeno da samo pozivanje na pravna pravila ili načela koja ne proizlaze iz ugovora koji obvezuje stranke, ali koja im se nameću, ne može imati za posljedicu izmjenu ugovorne naravi spora (vidjeti presude od 20. svibnja 2009., Guigard/Komisija, C-214/08 P, EU:C:2009:330, t. 43.; Komisija/Systran i Systran Luxembourg, t. 145. *supra*, EU:C:2013:245, t. 65. i od 19. svibnja 2010., Nexus Europe (Irska)/Komisija, T-424/08, EU:T:2010:211, t. 60.).
- 147 Međutim, budući da su na temelju Ugovora o FEU-u sudovi Unije u načelu nadležni odlučivati kako o tužbi zbog izvanugovorne odgovornosti institucija tako i o tužbi zbog ugovorne odgovornosti institucija kada su one sklopile ugovor koji sadržava arbitražnu klauzulu, presuđeno je da, kada odlučuje o tužbi zbog izvanugovorne odgovornosti, a spor je u biti ugovorne naravi, Opći sud preinačuje tužbu ako su ispunjeni uvjeti za takvu preinaku (presuda od 19. rujna 2001., Lecureur/Komisija, T-26/00, Zb., EU:T:2001:222, t. 38.; rješenje od 10. svibnja 2004., Musée Grévin/Komisija, T-314/03 i T-378/03, Zb., EU:T:2004:139, t. 88. i presuda od 24. listopada 2014., Technische Universität Dresden/Komisija, T-29/11, Zb., EU:T:2014:912, t. 42.).
- 148 Konkretnije, kako je to potvrđeno sudskom praksom, kada odlučuje o sporu takve naravi, Opći sud ne može preinačiti tužbu kada se izričito izražena volja tužitelja da svoj zahtjev ne temelji na članku 272. UFEU-a protivi takvom preinačavanju (vidjeti u tom smislu rješenje Musée Grévin/Komisija, t. 147. *supra*, EU:T:2004:139, t. 88.; presudu CEVA/Komisija, t. 99. *supra*, EU:T:2010:240, t. 59. i rješenje od 6. rujna 2012., Technion i Technion Research & Development Foundation/Komisija, T-657/11, EU:T:2012:411, t. 55.) ili kada se tužba ne temelji ni na jednom tužbenom razlogu zbog povrede pravila kojima se uređuje dotični ugovorni odnos, neovisno o tome radi li se o ugovornim odredbama ili odredbama nacionalnog zakona koji je naveden u ugovoru (vidjeti presudu od 16. listopada 2014., Federación Española de Hostelería/EACEA, T-340/13, EU:T:2014:889, t. 35. i navedenu sudsku praksu).
- 149 Usto valja navesti da kršenje ugovorne odredbe institucije ne može samo za sebe dovesti do nastanka njezine izvanugovorne odgovornosti prema jednoj od stranaka s kojom je sklopila ugovor koji sadržava navedenu odredbu. Naime, u takvom slučaju nezakonitost koja se može pripisati navedenoj instituciji potječe isključivo iz ugovora i proizlazi iz njezina obvezivanja kao ugovorne strane, a ne iz bilo kakvog drugog svojstva kao što je, primjerice, svojstvo upravnog tijela. Slijedom toga, u takvim okolnostima navod o povredi ugovorne odredbe u prilog zahtjevu za naknadu izvanugovorne štete treba proglasiti bespredmetnim.
- 150 Međutim, ne može se isključiti da ugovorna i izvanugovorna odgovornost institucije Unije mogu istodobno postojati u pogledu jednog od njezinih suugovaratelja. Naime, narav protupravnih postupanja koja se mogu pripisati instituciji i koja uzrokuju štetu te mogu biti predmet zahtjeva za izvanugovornu naknadu štete nije predodređena (vidjeti u tom smislu presude Ombudsman/Lamberts, t. 142. *supra*, EU:C:2004:174, t. 59. i navedenu sudsku praksu i od 18. prosinca 2009., Arizmendi i dr./Vijeće i Komisija, T-440/03, T-121/04, T-171/04, T-208/04, T-365/04 i T-484/04, Zb., EU:T:2009:530, t. 65). Pod pretpostavkom da takvo istodobno postojanje odgovornosti institucija postoji, ono je moguće samo pod uvjetom da, s jedne strane, nezakonitost koja se pripisuje predmetnoj instituciji predstavlja povredu ne samo ugovorne obveze već i opće obveze koju je dužna ispuniti i, s druge strane, da je ta nezakonitost u odnosu na navedenu opću obvezu prouzrokovala drugu štetu, različitu od one koja je nastala zbog lošeg izvršenja ugovora.

- 151 U predmetnom slučaju tri od četiri prigovora koja je tužitelj istaknuo u prilog svojem zahtjevu za naknadu izvanugovorne štete, sažeta u gornjoj točki 125. i pratećim točkama, objektivno se temelje na navodnim povredama ugovora i ne ističe se nikakva šteta osim one koja je nastala zbog lošeg izvršenja ugovora.
- 152 Naime, kada je riječ o Komisijinu navodnom otkrivanju povjerljivih informacija, valja navesti da se ono sastoji u tome da je koordinator projekata ARTreat i Metabo obavijestila o raskidu ugovora ARTreat i ugovora Metabo. Navodno povjerljiva informacija, to jest Komisijin raskid ugovora ARTreat i Metabo, sklopljenih s tužiteljem, potječe od Komisije i ona njome raspolaže kao ugovorna strana, a ne kao upravno tijelo. Nadalje, koordinatori predmetnih projekata koji su obaviješteni o navodnoj povjerljivoj informaciji s gledišta predmetnih ugovora nisu treće osobe. Oni su tužiteljevi i Komisijini suugovaratelji. Naposljetku, tužitelj se u prilog tom prigovoru sam poziva na povredu članka II.22. stavka 8. priloga II. tim ugovorima, u skladu s kojim Komisija može provesti inspekcije na licu mjesta u skladu s uredbama br. 2185/96 i (EZ) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o istragama koje provodi OLAF (SL L 136, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 2., str. 100.), te propušta u obzir uzeti činjenicu da članak II.38. stavak 2. priloga II. navedenim ugovorima predviđa da se o prestanku sudjelovanja jednog ili više korisnika na Komisijinu inicijativu obavještavaju predmetni korisnici, uz primjerak obavijesti koordinatoru. Stoga se obveza povjerljivosti, za koju tužitelj Komisiji prigovara da ju je povrijedila, objektivno temelji na ugovornim pravima i obvezama, a ne na obvezama predviđenima člankom 339. UFEU-a i člankom 41. Povelje o temeljnim pravima, na koje se također poziva.
- 153 Nadalje, Opći sud utvrđuje da tužitelj ne pojašnjava, a još manje dokazuje, da mu je navedeno otkrivanje navodne povjerljive informacije koordinatorima ugovorâ prouzrokovalo drugu štetu osim one koja je posljedica lošeg izvršenja ugovora, osobito članka II.22. i II.38. priloga II. navedenim ugovorima.
- 154 Kada je riječ o povredi navodnog sporazuma sklopljenog između tužitelja i Komisije, navedenog u zapisniku sa sastanka od 22. kolovoza 2012., treba utvrditi da se taj prigovor odnosi na način na koji su stranke izvršile ugovore ARTreat i Metabo. Činjenica da tužitelj smatra da je Komisija svojim nepoštovanjem ugovora povrijedila pravila dobre vjere i lojalnosti, zlorabila svoju ovlast, počinila diskriminaciju i povrijedila načela proporcionalnosti i administrativnog kontinuiteta ne dovodi u pitanje to utvrđenje. Ti prigovori u biti se odnose na navodne povrede koje su objektivno povezane s ugovornim pravima i obvezama. Usto, tužitelj u svakom slučaju ne pojašnjava, a još manje dokazuje, da su mu navedene povrede prouzrokovale drugu štetu osim one koja je posljedica lošeg izvršenja navedenih ugovora.
- 155 Naposljetku, kada je riječ o navodnom neprihvatanju očitovanja na privremena izvješća o reviziji projekata ARTreat i Metabo kao i o navodnom kašnjenju u donošenju konačnih izvješća o reviziji u vezi s izvršenjem ugovora ARTreat i Metabo, ti se prigovori u biti odnose na Komisijino izvršenje predmetnih ugovora u svojstvu ugovorne strane. Uostalom, tužitelj se u prilog tim prigovorima poziva na povredu članka II.22. stavka 5. predmetnih ugovora. Samo pozivanje na to da Komisija treba poštovati načela razumnog roka i prava obrane ne može imati za posljedicu izmjenu ugovorne naravi spora. Naposljetku i u svakom slučaju, tužitelj ne pojašnjava, a još manje dokazuje, da su mu navedene povrede prouzrokovale drugu štetu osim one koja je posljedica lošeg izvršenja navedenih ugovora.
- 156 Opći je sud na raspravi tužitelju postavio pitanje protivi li se tomu da preinači njegov zahtjev za naknadu izvanugovorne štete u zahtjev za naknadu ugovorne štete, u odnosu na dio njegova zahtjeva za naknadu izvanugovorne štete koji se temelji na prigovorima vezanima uz povredu pravila predmetnih ugovora. U odgovoru na navedeno pitanje tužitelj je izjavio da se protivi takvoj preinaci.

¹⁵⁷ S obzirom na takvo tužiteljevo protivljenje preinaci i na to da se tri prigovora navedena u gornjoj točki 151. i pratećim točkama, istaknuta u prilog tužiteljevu zahtjevu za naknadu izvanugovorne štete, objektivno odnose na izvršenje predmetnih ugovora, tužiteljev zahtjev za naknadu izvanugovorne štete koji se temelji na navedenim prigovorima valja odbiti kao bespredmetan.

[omissis]

Slijedom navedenoga,

OPĆI SUD (četvrto vijeće),

proglašava i presuđuje:

- 1. Tužba se odbija.**
- 2. Društvu d.d. Synergy Hellas Anonymi Emporiki Etaireia Parochis Ypiresion Pliroforikis nalaže se snošenje troškova.**

Prek

Labucka

Kreuschitz

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 18. studenoga 2015.

Potpisi